

Η ΑΠΟΞΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟ ΣΥΜΠΤΩΜΑ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

Οὐ καλόν ...

Πάντοτε μέ έντυπωσίαζαν καί μέ έντυπωσιάζουν, όταν μελετώντας τήν Άγία Γραφή καί ιδιαίτερα τά δύο πρώτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως πού αναφέρονται στή δημιουργία τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, συναντῶ δύο λέξεις, δύο ἐπίθετα, πού διαπιστώνουν δύο καταστάσεις. Ἡ μία αναφέρεται στό τέλος ὀλόκληρης τῆς δημιουργίας, τήν ἕκτη ἡμέρα. Ὁ Θεός διαπιστώνει τό ἀποτέλεσμα : «Καί εἶδεν ὁ Θεός τά πάντα, ὅσα ἐποίησε, καί ἰδοῦ καλά λίαν» (ἦταν ὅλα πολύ καλά, Γένεση 1, 31). Σ' ὅλα ὅμως αὐτά τά καλά, ὁ Θεός διαπιστώνει καί ἓνα μή καλόν καί τό λέει: «Οὐ καλόν εἶναι τόν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν κατ' αὐτόν» (Δέν εἶναι καλό νά εἶναι μόνος του ὁ ἄνθρωπος· ἄς κάνουμε γι' αὐτόν ἓνα βοηθό ὅμοιό του, Γένεση 2,18· μτφρ. π. Ἰερεμία Φούντα).

Γνωρίζουμε ὅλοι τήν ὠραία ποιητική περιγραφή τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως γιά τή δημιουργία τῆς γυναίκας. Δέν θά τήν ἐπαναλάβω ὀλόκληρη. Θά σταθῶ μόνο στήν ἀναφώνηση τοῦ Ἀδάμ ὅταν ξυπνώντας ἀπό τό βαθύ ὕπνο, τήν ἔκσταση πού τοῦ εἶχε ἐπιβάλει ὁ Θεός, ἐκστασιασμένος πιά, βλέποντας τόν Θεό νά ὀδηγεῖ τή γυναίκα, λέει: «Τοῦτο (αὐτή) νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καί σάρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καί τήν μητέρα καί προσκολληθήσεται πρὸς τήν

γυναῖκα αὐτοῦ, καί ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν» (Γένεση 2, 23-24). Ὁ Θεός θέλησε νά θεραπεύσει τό «οὐ καλόν». Ὁ Ἀδάμ τοῦ τό ἀναγνωρίζει μέ τήν ώραία ἀναφώνησή του ἀντικρούζοντας τήν Εὐα.

Εἶναι, λοιπόν, ἀπορίας ἄξιον, πῶς μετά ἀπό τά «ὄσα καλά λίαν» καί τή διορθωτική παρέμβαση τοῦ Θεοῦ φθάσαμε νά μιᾶμε σήμερα καί νά ἐπιλέγουμε ὡς τίτλο τῆς ἀποψινῆς μας συνάντησης τό θέμα «τῆς ἀποξένωσης τῶν συζύγων καί τό γενικευμένο σύμπτωμα τῆς μοναξιᾶς»; Πῶς ἀπό τήν πρώτη ἐκείνη οἰκειότητα εἶναι δυνατόν νά ἀποξενώνονται οἱ ἄνθρωποι μεταξύ τους καί ιδιαίτερα οἱ σύζυγοι καί νά ζοῦν σέ μία ἀνυπόφορη μοναξιά πού δέν τή ζοῦν μόνο μόνοι τους ἀλλά τή μοιράζονται δυστυχῶς μέ ὄλους τούς ἄλλους συνανθρώπους σάν σύμπτωμα μιᾶς γενικότερα ἐπικρατούσας καταστάσεως;

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ κόσμος παραπονεῖται ὅλο καί περισσότερο ὅτι ζεῖ ἀπομονωμένος καί αἰσθάνεται ξένος ὁ ἕνας πρὸς τόν ἄλλον. Οἱ ἄνθρωποι δέν ἐπικοινωνοῦν καί ἀκόμη ὅταν θέλουν ν' ἀνοιχτοῦν αἰσθάνονται ἐπιφυλακτικοί καί ὄχι οἰκεῖοι, ἀπομακρυσμένοι καί ἀπόμακροι. Μποροῦμε νά ὑποστηρίξουμε μάλιστα ὅτι εἶναι καί φοβισμένοι γιά τό τί θά μποροῦσε νά προκύψει μέ τυχόν ἀνοιγμά τους καί τήν προσπάθεια πού θά κάνουν γιά νά προσεγγίσουν τόν ἄλλο.

Λέγοντας, ὅμως, αὐτά, εἶναι σά νά δεχόμαστε ὅτι ὑπάρχει μιᾶ ἰδεατή στήν ἀρχή κατάσταση ἀπό τήν ὁποία ὅσο προχωροῦμε στή ζωή ἐκπίπτουμε. Ἔχοντας, δηλαδή, τήν οἰκειότητα φθάνουμε στό τέλος νά εἶμαστε ξένοι. Ἐκεῖνο πού θά ἤθελα νά τονίσω εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἶναι ὅτι αὐτά στά ὁποῖα ἀναφερόμαστε, οἰκειότητα, ἀποξένωση, μοναξιά, εἶναι δυναμικά μεγέθη. Δέν ἀναφέρονται σέ στατικές καταστάσεις. Θά ἔλεγα ἀκόμα ὅτι δέν εἶναι δεδομένα, παγιωμένα ἀλλά ἀνά πᾶσαν στιγμὴν κατακτώμενα καί διδόμενα. Θά ὑποστήριζα ὅτι ἔχουν περισσότερο σχέση μέ ἕνα τρεχούμενο τραπεζικό λογαριασμό παρά μέ ἕνα βιβλιᾶριο καταθέσεων.

Ἔμμο τόν ὤμμο

Ξεκινᾶμε μέ μία καταλυτική διαπίστωση ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μόνος. Πολλές φορές μάλιστα μπορεῖ νά ἐπιδιώκει καί τή μοναξιά. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἀπό τή φύση του εἶναι μοναχικός. Δέν εἶναι, ὅμως, ἐπειδή ὁ μέγας μας πρόγονος Ἀριστοτέλης διατύπωσε τή φράση ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κοινωνικό ζῶο, ὅτι ἐπιδιώκει, δηλαδή, τήν κοινωνία, ὅτι εἴμαστε καί ὑποχρεωμένοι νά τό δεχτοῦμε. Ἡ πρόταση τοῦ φιλοσόφου μας εἶναι διαπιστωτική καί ὄχι γέννημα τοῦ νοῦ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μόνος ἀλλά ὄχι καταδικασμένος στήν μοναξιά, στήν ἀκοινωνησία, στήν κατάργηση τῆς ἐπικοινωνίας. Μόνος μέν σάν ἄτομο ἀλλά προσκαλεσμένος νά γίνει πρόσωπο, νά στραφεῖ πρὸς τόν ἄλλο καί νά τόν ἀντικρούσει πρόσωπο μέ πρόσωπο, ἐνώπιος ἐνωπίω, ἀντικρουστά.

Κατά μία μάλιστα ἐκδοχή τῆς ἐρμηνείας τῆς διηγήσεως τῆς Γενέσεως, ἐκεῖνο τό ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ Ἀδάμ (Γένεση 2,21) πού συνήθως μᾶς ὀδηγεῖ σέ ἀνατομικές λεπτομέρειες, θά μπορούσε νά ἐξηγηθεῖ μέ τή διατύπωση ἀπό τό πλευρό τοῦ Ἀδάμ. Ὁ Θεός, δηλαδή, πού ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπο κατά τήν εἰκόνα Του, τοὺς δημιούργησε ἄνδρα καί γυναῖκα καί δέν θέλησε νά εἶναι παρατεταγμένος ὁ ἕνας δίπλα στόν ἄλλο. Γιατί ὅταν εἶσαι δίπλα δίπλα αὐτό σημαίνει ὅτι μόνο μέ λοξή ματιά ἢ λοξές ματιές μπορεῖς νά δεῖς τόν ἄλλον κι ὄχι κατάματα καί μέ τήν ψυχή στό βλέμμα.

Αὐτή λοιπόν ἡ ἀπλή ἐρμηνευτική ἐκδοχή μᾶς ὀδηγεῖ σέ μία διαφορετική προσ-ωπική ἀντίληψη τῆς συν-υπάρξεως καί ὑπέρβαση τῆς ἀ-τομικότητας. Αὐτή ἡ ἀντικρουστή ἐνατένιση εἶναι μία ἀπαρχή γνωριμίας, ἕνα καθρέφτισμα δικό μας στά μάτια τοῦ ἄλλου. Αὐτό τό κύτταγμα εἶναι ἡ θέλησή μας νά γνωρίσουμε τόν ἄλλον, νά τόν παρατηρήσουμε ὅσο πῶς καλά μπορούμε, νά τόν μάθουμε. Προαναγγέλεται ἔτσι μία μακρά ὁδός μαθητείας καί μαθήσεως: γιά τό πῶς οἱ δύο μόνοι καί μοναχικοὶ ἄνθρωποι, τά δύο

άτομα θά γίνουν πρόσωπα καί γνωρίζοντας ό ένας τόν άλλον νά θελήσουν νά περιχωρήσουν ό ένας τόν άλλον, νά συν-χωρήσουν σ' ένα κοινό δρόμο από τό σημείο εκείνο καί πέρα πού διασταυρώθηκαν οί δρόμοι τους, έτσι ώστε «*ώμο τόν ώμο οί δύο μαζί ν' άντέχουνε τό βάρος από τά μελλούμενα*» (Οδυσσέας Έλύτης). Αυτό σημαίνει ότι συμβαίνει μία διά βίου εκπαίδευση.

Ξενο-φοβία

Είναι πολύ εύκολο, ασφαλώς, μέ τίς πρώτες δυσκολίες νά κλειστεί ό καθένας στόν έαυτό του, νά θεωρήσει τόν άλλον ξένο, νά αναπτύξει μέσα του μία ξενο-φοβία καί νά αποξενωθεί έρωτώντας καί απορητικά «*Τί έμοί καί σοί*» γύναι; (Ιωάννου 2,4). Τό έρώτημα μπορεϊ νά είναι άμφίδρομο. «*Τί έμοί καί σοί*» άνερ;

Μία αίτία αυτής τής αποξένωσης είναι καί ό φόβος πού επικρατεί στίς σχέσεις μεταξύ τών δύο φύλων, τών δύο συζύγων. Ακόμη καί όταν ή Έκκλησία διακηρύττει ότι ό γάμος είναι μυστήριο άγάπης αυτή ή αντίληψη δέν μπορεϊ νά είναι μία νοητική έγκεφαλική διεργασία. Για νά φθάσουν οί δύο σύζυγοι νά κάνουν δικά τους, νά οικειοποιηθούν τή φράση του Εύαγγελιστου τής Αγάπης, του εύαγγελιστου Ιωάννου ότι «*φόβος ούκ έστιν εν τή άγάπη, άλλ' ή τελεία άγάπη έξω βάλλει τόν φόβον*» (φόβος δέν ύπάρχει εις τήν άγάπην, άλλ' ή τελεία άγάπη διώχνει τόν φόβο, Α' Ιωάννου, 4,18) χρειάζεται πολός κόπος καί πολλή προσπάθεια.

Η ύλοποίηση αυτή δέν αναμένεται σύντομη. Είναι έργο ζωής καί μόνο διαδοχικά μποροῦμε νά τό προσεγγίζουμε. Για νά βρεθούν τά δύο φύλα καί νά τά βροῦνε μεταξύ τους στήν άγάπη καί στόν άληθινό σεβασμό (ιερό φόβο) θά πρέπει νά έχουν διανύσει έναν μακρύ δρόμο, κατά τόν όποιο νά ξεπερνούνε έγγενεις φόβους πού έχουν για τό άλλο φύλο καί νά τούς

παρασχεθεῖ ἡ τελεία ἀγάπη καὶ πνεῦμα φόβου Θεοῦ (Ἡσαΐα . 12, 3), πού καί τὰ δύο εἶναι καρποί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Πολλές φορές θεωροῦμε ὡς αὐτονόητα καὶ δεδομένα ἐξ ἀρχῆς, αὐτά πού ἐλπίζεται νά ἔλθουν στό τέλος. Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι ἀναγκαῖο ἐξ ἀρχῆς εἶναι νά θέσουμε τίς προοπτικές τοῦ κοινοῦ βίου ὡς «εἰς Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν» καί νά προχωροῦμε βῆμα πρὸς βῆμα. Τότε εἶναι δυνατό, σιγά σιγά, νά ξεπερνοῦμε τίς δυσκολίες μεταξύ μας καί τούς φόβους μας. Ἀνεξάρτητα βέβαια ἀπό τήν διαλεκτική ἀγάπης καί φόβου - σεβασμοῦ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀμοιβαιότητα, ἀλληλεγγύη, θά ἔλεγα, ἀγάπης καί φόβων.

Ὁ ἄνθρωπος εἴτε ἄνδρας εἶναι εἴτε γυναίκα εἶναι στήν οὐσία ἓνα φοβισμένο ὄν, βρίσκεται ὑπό τό κράτος τοῦ φόβου. Φοβᾶται γιά τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Θά τά καταφέρει στή ζωή, στό ἐπάγγελμα, στόν γάμο, στήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, στίς διάφορες περιστάσεις; Φοβᾶται ν' ἀνοιχτεῖ στούς ἄλλους ἀλλά καί νά κλειστεῖ στόν ἑαυτό του.

Οἱ φόβοι αὐτοῖ ἀρχίζουν ἀπό πολύ νωρίς. Παιδικοί φόβοι, φόβοι τῆς ἐφηβείας, τῆς νεανικῆς ζωῆς, γιά τή συνάντηση μέ τό ἄλλο φύλο, γιά τή μεγάλη συνάντηση μέ τόν Θεό. Φόβοι ν' ἀντιμετωπίσει τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό ἔτσι ὅπως τόν γνωρίζει πολύ καλά. Φόβοι νά φανερώσει τό ἀληθινό του πρόσωπο καί νά μήν ὑποκρίνεται κάτω ἀπό ἓνα ὀδυνηρό προσωπεῖο. Φοβᾶται ὅμως ὅτι ἔτσι ὅπως θά φανερωθεῖ δέν θά γίνει παραδεκτός. Ἄλλη ἐντύπωση εἶχε δώσει μέχρι τώρα. Ἡ παραδοχή του ἀπό τόν ἄλλο εἶχε στηριχτεῖ σέ ψεύτικα σημάδια ἢ καί στολίδια, εἶχε γοητεύσει, πῶς θ' ἀπο-γοητεύσει; Ὁ ἄλλος, ὁ σύντροφός μου εἶναι ἔτοιμος καί δυνατός νά σηκώσει τό ἀπο-καλυπτόμενο νέο πρόσωπο καί τούς δικούς του φόβους μπροστά στό διαφορετικό ἀπό τό μέχρι τώρα γνωστό πού τοῦ φανερώνεται; Ἐδῶ ἀρχίζει νά διαφαίνεται μία διαλεκτική τῶν φόβων.

Φιλο-ξενία

Αρχίζει, όμως, και νά χαράσσεται μία δεύτερη βούληση: παρ' όλα αυτά νά θέλεις νά συνεχίσεις τό δρόμο μαζί μέ τόν άλλον. Οί φόβοι του γίνονται φόβοι σου, οί φόβοι σου γίνονται φόβοι του. Γιά τήν υπέρβαση τής ξενοφοβίας γίνεσαι διπλά «ξένος». Δηλαδή γίνεσαι και φιλοξενών και φιλοξενούμενος μέ τήν έννοια τής αρχαιοελληνικής σημασίας τής λέξεως ξένος. Τότε υίοθετείς μία στάση φιλοξενίας γιά τόν σύντροφό σου και γιά όλον τόν κόσμο. Τότε φέρνεις στό μυαλό σου τό Εύαγγέλιο τής Κρίσεως όχι τόσο σάν απειλή όσο ως υπόδειγμα διαγωγής ήδη από τώρα. Τότε επαναφέρεις στή μνήμη σου τά λόγια του Κυρίου πού απήλυθε και μέ τρόπο θετικό και μέ τρόπο αρνητικό: «ξένος ήμην και συνηγάγετέ με» ή «ξένος ήμην και ου συνηγάγετέ με».

Αν δέν εφαρμόσεις στον ίδιο σου τόν έαυτό και στό δικό σου σπίτι αυτή τήν έπιταγή σέ ποιόν θά τήν εφαρμόσεις; Είναι φορές πού είμαστε φιλόξενοι στον έξω κόσμο και αφιλόξενοι στους δικούς μας πού αισθάνονται «έσωτερικοί μετανάστες». Ξεχνάμε ότι τους πλησίον μας πρέπει νά τους αγαπούμε σάν τόν έαυτό μας. και χωρίς νά έχουμε αγαπήσει τόν έαυτό μας και τους κοντινούς μας, τους έγγυς, δηλαδή, ξεθαρρεύουμε ότι μπορούμε και ν' αγαπήσουμε τους μακράν. Αυτό τό αναφέρουμε σάν αρχή μαθητείας. Έδώ στό σπιτικό μας γινόμαστε άσκούμενοι τής άγπης, τής κατανόησης, τής άνοχής, του σεβασμού, τής παραδοχής, τής φιλοξενίας. Αρχίζοντας έτσι υπάρχει έλπίδα νά επηρεάσουμε και τό γενικευμένο σύμπτωμα μοναξιᾶς στή σημερινή μας κοινωνία. Και αντί νά επηρεαζόμαστε από τά έξωτερικά, έχοντας καλλιεργήσει τά έσωτερικά, μεταδίδουμε αυτό τό κλίμα τής έσωτερικής οικειότητας και πληρότητας άκροβατώντας και ισοροπώντας σέ δύσκολες καταστάσεις. Ποιός ξέρει αν τελικά δέν τό καταφέρουμε. Γι' αυτό όμως θά χρειασθί νά λάβουμε υπόψη κάποιες προτεραιότητες πός αυτή τήν κατεύθυνση.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι ή δημιουργία συνθηκῶν πού ν' αποβάλουν ἀπό τούς ἀνθρώπους τό αἶσθημα τῆς μοναξιᾶς καί τῆς ἐγκατάλειψης. Αὐτό μπορεῖ νά γίνει μέ τή στήριξη τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καί τήν ἀλληλοκατανόηση, μέ τή σύσφιγξη τῶν δεσμῶν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί μέ τό νά αἰσθανθοῦν ὅτι εἶναι μία κοινωνία σέ κατάσταση ἀδελφосύνης. Εἶναι βέβαια πολύ δύσκολο νά τό νοιώσει αὐτό ὁ σημερινός ἀνθρωπος γιατί νοιώθει:

- Ξένος μέσα στό ἴδιο του τό σπίτι, στήν οἰκογένεια·
- Ξένος ἀπό τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό (ἔλλειψη αὐτογνωσίας)·
- Ξένος πρὸς νέες ἐμπειρίες· εἶναι τόσα πολλά αὐτά πού τόν πολιορκοῦν καί τόν βομβαρδίζουν, τόσο νέα, πού αὐτοαποκλείεται ζώντας σ' ἓνα νέο κόσμο χωρίς σημεία ἀναφορᾶς·
- Ξένος πρὸς τήν ἐργασία του ὅταν δέν ἀνταποκρίνεται στίς ἐσωτερικές ἀνάγκες καί ἐπιθυμίες του. Γιά παράδειγμα, πολλοί φοιτητές μας πού ἄλλο ἤθελαν νά σπουδάσουν, ἄλλο σπουδάζουν καί ἄλλοῦ ἐργάζονται τώρα ἢ μετά τή λήψη πτυχίου. Ἀσκοῦν ἀπλῶς, ἐάν καί ὅταν τό βρίσκουν, ἓνα βιοποριστικό ἐπάγγελμα.
- Ξένος πρὸς τήν ἴδια του τήν πόλη. Ἔχει τονιστεῖ ἰδιαίτερος «τό ἄξιο τῶν πόλεων ὡς κύρια αἰτία στήν ψυχική ἀποργάνωση τοῦ πολίτη» (Alexander Mitscherlich).

Αὐτό τό τελευταῖο σημεῖο εἶναι ζωτικῆς σημασίας γιατί δημιουργεῖ ἓνα γενικευμένο κλίμα καί περιβάλλον μέσα στό ὁποῖο δέν μποροῦν νά ζήσουν οἱ ἀνθρώποι. Γι' αὐτό ἀσφυκτιοῦν ἐλλείψει χώρων ζωῆς καί αὐτή ἡ ἔλλειψη δημιουργεῖ ἀντίξοες συνθήκες στίς ἀνθρώπινες σχέσεις πού κι αὐτές μέ τή σειρά τους εὐνοοῦν τή μοναξιά καί τήν ἀποξένωση.

Ζωτικός χώρος

Ασφαλῶς δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπεκταθοῦμε σέ ὅλο τό φάσμα τῶν προβλημάτων πού τίθενται. Καταθέτουμε λίγες σκέψεις πού ἀποσαφηνίζουν τόν προβληματισμό μας.

Ἐνῶ ὁ λαός μας φημιζόταν γιά τήν φιλοξενία του, οἱ χώροι ζωῆς του, καί ἰδιαίτερα τῆς ἑλληνικῆς δημόσιας ζωῆς, εἶναι ἀφιλόξενοι, δέν εἶναι χώροι ὑποδοχῆς. Χώροι δηλαδή πού θά εὐνοοῦσαν τίς μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις, τήν ἀνάπτυξη τοῦ προσώπου σέ ὅλο τό φάσμα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Σπάνια, πολύ σπάνια, σάνησίδες δροσιᾶς καί ἀνάπτυξης, συναντᾶς χώρους διαμορφωμένους ἀπό ἀνθρώπους μέ τρόπο πού νά σέ ὑποδέχονται καί νά σέ καλωσορίζουν.

Ἀπαιτεῖται, δηλαδή, ἕνας χώρος ὑποδοχῆς πού γιά νά λειτουργήσῃ ὡς τέτοιος θά πρέπει καί νά ἔχει σχεδιασθεῖ ἀπό ἀνθρώπους πού διαθέτουν βασικές στάσεις ζωῆς πού συνθέτουν τή στάση ἐκείνη πού ψυχολογικά ὑπό τό φῶς τῆς οὐμανιστικῆς ψυχολογίας μποροῦμε νά χαρακτηρίσουμε ὡς *στάση ὑποδοχῆς*. Αὐτές εἶναι ἡ *κατανόηση*, ἡ *ἀνεκτικότητα*, ὁ *σεβασμός* καί ἡ *παραδοχή τοῦ ἄλλου*. Αὐτές οἱ στάσεις εὐνοοῦν τίς διαανθρώπινες σχέσεις καί δημιουργοῦν τό κατάλληλο ἐκεῖνο κλίμα καί τήν ἀνάλογη ἀτμόσφαιρα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τήν ἐπίτευξη κοινωνίας καί ἐπικοινωνίας. Ἀνάλογες στάσεις βέβαια ἀπαιτοῦνται καί ἀπό τούς χρήστες αὐτῶν τῶν χώρων ζωῆς.

Τό πῶς, ὅμως, οἱ ἐπί μέρους στάσεις τῆς ὑποδοχῆς θά μποροῦσαν νά λειτουργήσουν στό σχεδιασμό ἢ στή χρήση μιᾶς πόλης στους χώρους ζωῆς πού προβλέπεται νά διαθέτει δέν θά τό ἐξετάσουμε σ' αὐτή τήν συνάντηση. Θά ξεπερνοῦσε τίς προθέσεις αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου.

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ἐντούτοις ἔχοντας κατανοήσῃ τήν ψυχολογική σημασία τῶν χώρων ζωῆς γιά τήν ψυχική του ἀλλά

καί τή σωματική του υγεία νά αντιδράσει στά ἐρεθίσματα πού παίρνει καί νά θεραπεύσει τό κακό πού ἔχει κάνει. «Ο τρώσας καί ἰάσεται» ὅπως ὑποστήριζε ἡ παλιά θεραπευτική ἀρχή. Χρειάζεται βέβαια νά υἱοθετήσουμε κάποιες ἀρχές καί κάποια ἀξιώματα. Οἱ στάσεις ζωῆς πού ἀπλῶς ἀναφέραμε μποροῦν νά μᾶς βοηθήσουν στήν οἰκοδόμηση ἑνός κλίματος ἐμπιστοσύνης καί μιᾶς ἀλλαγῆς νοοτροπίας.

- Θά μπορούσαμε νά ἰσχυριστοῦμε ὅτι στό μέτρο πού νοιαζόμαστε για τή ζωή φροντίζουμε καί γιά τούς χώρους της.
- Στό μέτρο πού ἀγαποῦμε τόν ἑαυτό μας ἀγαποῦμε καί τούς χώρους μέσα στούς ὁποίους ζεῖ.
- Στό μέτρο πού ἀγαποῦμε τόν ἄλλο καί τούς ἄλλους καί μάλιστα ὡς σεαυτόν, δηλαδή, χωρίς νά τόν ἤ νά τούς ξεχωρίζουμε ἀπό τόν ἑαυτό μας, ἀγαποῦμε καί τούς χώρους μέσα στούς ὁποίους ζοῦν καί τούς ὑποδεχόμαστε.

Ὅταν, λοιπόν, ἐνεργοῦμε μέ αὐτόν τόν τρόπο ὑπάρχουν περιθώρια ὑπερβάσεως καί τῆς μοναξιάς καί τῆς ἀποξένωσης. Τουλάχιστον ἔτσι δημιουργοῦνται κάποιες προϋποθέσεις γιά κάτι τέτοιο.

Εἰλικρινῆς διάλογος

Ὅπως δὴποτε αὐτές οἱ ἐξωτερικές συνθήκες δέν εἶναι τό πᾶν γιά νά ξεπεραστεῖ ἡ ἀποξένωση καί ἡ μοναξιά. Ἐκεῖνο πού εἶναι πρῶτης προτεραιότητος εἶναι κυρίως ὁ εἰλικρινῆς διάλογος μεταξύ τῶν συζύγων. Αὐτός εἶναι πού θά δημιουργήσει τόν ζωτικό χώρο ἀναπτύξεως τῆς σχέσης. Αὐτός θά διαλύσει μέ τίς συνεξηγήσεις του τίς παρεξηγήσεις. Θά ἐμποδίσει τό κλείσιμο στούς ἑαυτούς μας καί θά βοηθήσει τούς συζύγους στό ἄνοιγμά τους χωρίς φόβο καί πάθος ἀλλά καί μέ τάκτ καί διάκριση. Ὁ διάλογος συμβάλλει στό νά μὴν ὑπάρχουν ἀποκρύψεις ἢ ὀπισθοβουλίες. Εὐνοεῖ τίς ἀπ'

εὐθείας συνεννοήσεις χωρίς κρατούμενα πού όταν παραμείνουν δημιουργοῦν νοσηρές καταστάσεις καί συσσωρεύσεις ἀρνητικῶν λογισμῶν. Τά αἰτήματα πού προβάλλουμε δέν εἶναι αὐτονόητο ὅτι θά ἐκπληρωθοῦν. Μπορεῖ καί ὄχι. Πλήν ὅμως θά ἔχουμε τήν ἱκανοποίηση ὅτι ἐπέθεσαν εὐθέως καί μέ ἀπλότητα.

Εἶναι καθοδηγητική καί ὠφέλιμη ἡ «ἐντολή» πού ὁ Ἀββᾶς Ἰσαΐας, διάσημος ἀσκητής πού ἐμόνασε στή Σκήτη τόν Δ΄ αἰῶνα, δίδει σέ ἐκείνους πού θέλουν νά ζοῦν μέ εἰρήνη μεταξύ τους:

«Ἐάν θέλης νά λάβης κάτι καί τό ἔχης ἀνάγκη, νά μή γογγύσης κατά τοῦ ἀδελφοῦ σου, μέ τή σκέψι διατί δέν ἐκατάλαβε νά μοῦ τό δώση ὁ μόνος του, ἀλλά εἶπέ ἀνοικτά, μέ ἀπλότητα, σέ παρακαλῶ, δός μου αὐτό τό πράγμα, διότι ἔχω ἀνάγκη· διότι αὐτή εἶναι ἡ ἀγία ἀγνεία στήν καρδιά· διότι ἐάν δέν εἶπῃς, ἀλλά γογγύσης καί μεμφθῆς μέ τήν καρδιά σου ἔχεις τό κρῖμα».

Καί ἐδῶ οἱ μεγάλοι ἀσκητές καί ἀναχωρητές μᾶς καθοδηγοῦν καί στίς λεπτομέρειες τῆς ἐγγάμου ζωῆς γιατί καί αὐτή ἡ ζωή ἀπαιτεῖ μιά ἄσκηση διά βίου πού εἶναι κοινή μέριμνα ὅλων μας. Ὁ μοναχισμός ἄλλωστε δέν εἶναι μιά ζωή μοναξιᾶς καί ἀπομόνωσης ἀλλά κι αὐτός εἶναι ἕνα ἀνοιγμα στήν κοινωνία τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μιά ἄλλη δέσμευση καί ἀναφορά παράλληλη μέ ἐκείνη τῶν ἐγγάμων.

Καί οἱ δύο καταστάσεις ἀγλαΐζονται μέ τήν παρουσία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ πού ἔρχεται καί «ποιεῖ μονήν» κοντά μας ἀρκεῖ νά τοῦ τό ζητήσουμε κι ὁ βίος μας νά μῆν τόν ἀπωθεῖ. Καί ὅσο ἐγγίζουμε τόν Θεό σάν τό κέντρο ἑνός κύκλου τόσο οἱ ἀκτῖνες, οἱ ἄνθρωποι, δηλαδή, πλησιάζουν ἡ μία κοντά στήν ἄλλη χωρίς περιθώρια ἀποξενώσεως καί μοναξιᾶς.

Ἐλθέ ...

Σέ στιγμές πάντως δύσκολες πού ἡ μοναξιά μᾶς καταπνίγει καί τό βάρος της εἶναι ἀφόρητο μποροῦμε νά ἐπικαλούμεθα τόν Ἅγιο Θεό μέ τόν τρόπο πού ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος τόν ἐπεκαλεῖτο: «Ἐλθέ ὁ μόνος πρός μόνον ὅτι μόνος εἰμί, καθάπερ ὀράς». Καί στίς στιγμές τῆς ἀποξένωσης μας ἄς ἀποτεινόμεθα στόν Κύριό μας, τόν τέλειο ξένο ἔτσι ὅπως τόν περιγράφει τό τροπάριον εἰς ἤχον πλάγιον τοῦ Α΄ πού ψάλλεται κατά τήν περιφοράν τοῦ Ἐπιταφίου τό ἑσπέρας τῆς Μ. Παρασκευῆς. Ὁ Κύριος ξενιτεύτηκε «δι' ἡμᾶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τήν γῆν». Ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀπό Ἀριμαθείας προσῆλθε στόν Πιλάτο καί τόν καθικέτευε λέγων: «δός μοι τοῦτον τόν ξένον, τόν ἐκ βρέφους ὡς ξένον ξενωθέντα τῷ κόσμῳ».

Σέ τέτοιες στιγμές ἐνθυμοῦμαι τήν μέ ἀγαθή διάθεση ἐπίπληξη γηραιοῦ Μητροπολίτου πρός νεώτερον ἀδελφόν ἐπίσκοπον ὅταν τοῦ παρεπονεῖτο γιά μοναξιά: «Τί εἶναι αὐτά πού λές, δέν ντρέπεσαι; Ἐσύ εἶσαι μόνος πού ἔχεις παρέα ἄλλους τρεῖς;» ὑπαινισσόμενος τήν ἀπέραντον στοργήν μέ τήν ὁποῖαν μᾶς περιβάλλουν τά πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος: Ἡ περίφημη εἰκόνα τῆς Φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ τῶν τριῶν Ἀγγέλων παρά τήν Δρῦν Μαμβρῆ τί ἄλλο εἶναι παρά ἡ περιχώρηση τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος μέ τά δύο πρόσωπα τοῦ Ἀβραάμ καί τῆς Σάρας; Ἐκεῖ δέν γνωρίζουμε ἀκριβῶς ποιός φιλοξενεῖ ποιόν. Ἐκεῖνο πού ξέρουμε εἶναι ὅτι ἡ κορυφαία αὐτή στιγμή μπορεῖ μέ τή θύμησή της σέ στιγμές ἀποξένωσης καί μοναξιάς νά μᾶς δίνει ἐλπίδα διά πρεσβειῶν τῆς Παντάνασσας Παναγίας μας πού μᾶς φιλοξένησε ἀπόψε στόν περικαλλῆ ναό Της καί μᾶς χώρεσε ὅλους στήν πλατεῖά ἀγκαλιά της.